

PK Ainevaldkond „Keel ja kirjandus“

1. Valdkonnapädevus

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust tajuda keelt ja kirjandust kui rahvusliku, riikliku ja iseenda identiteedi alust, mõista erinevaid kirjandustekste ning nende tähtsust Eesti ja maailma kultuuriloos. Keele- ja kirjanduspädevus hõlmab teadmisi ja oskusi, kujundamaks keele- ja kultuuriteadlikku inimest, kes käitub nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses verbaalsele ja sotsiaalsele kontekstile vastavalt.

Keele- ja kirjandusõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks omandab õpilane järgmised valdkonnapädevused:

- 1) austab keelt kui kultuuri kandjat ja vahendajat, hindab seda kui avaliku suhtluse vahendit, väärtustab eesti rahvuskirjandust ja rahvapärimust ning keelelist ja kultuurilist mitmekesisust;
- 2) saavutab keeleteadlikkuse, arvestab kultuuris välja kujunenud keelekasutus- ja suhtlustavasid, teadvustab keeleoskust õpioskuste alusena ning identiteedi osana;
- 3) loeb, esitab ning kirjutab eri tüüpi ja liiki tekste, analüüsib tekstide keelekasutust, ülesehitust ja vormistust, väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 4) leiab, hindab kriitiliselt ning kasutab eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, austab intellektuaalomandit;
- 5) mõistab ilukirjandusteose kunstilisi väärtusi, analüüsib ja tõlgendab eri tüüpi ning eri žanris tekstide ülesehitust, väljendust ja sisu;
- 6) omandab lugemisharjumuse, väärtustab lugemist, kujundab loetu põhjal oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, rikastab mõtte- ja tundemaailma, täiendab enda keele- ja kultuuriteadmisi.

Põhikooli riikliku õppekava lisa 1 "Ainevaldkond "Keel ja kirjandus":
https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1080/3202/3005/18m_pohi_lisa1.pdf#

2. Ainetundide jaotus õppeaineti ja klassiti

Ainevaldkonna kohustuslikud õppeained on eesti keel ja kirjandus ning eesti keele teise keelena.

Eesti keelt õpitakse 1.–9. klassini, kirjandust 5.–9. klassini.

Eesti keele ja kirjanduse nädalatundide jaotumine kooliastmeti.

I kooliaste

Eesti keel – 19 nädalatundi; lisatunde 2

II kooliaste

Eesti keel – 11 nädalatundi; lisatunde 1

Kirjandus – 4 nädalatundi

III kooliaste

Eesti keel – 6 nädalatundi

Kirjandus – 6 nädalatundi

Eesti keele teise keelena ainekava alusel õpitakse erandjuhul gruppides või individuaalse õppekava alusel tasemeni, kus õpilane on võimeline õppima täies mahus eesti keele ainekava alusel.

3. Ainevaldkonna kirjeldus ja eesmärk

Keele ja kirjanduse valdkonnapädevuste väljatöötamisel on lähtutud järgmistest keele- ja kirjandusõpetuse aluspõhimõtetest ehk ainevaldkonna nn vaiadest:

1. Õpilase isiksuse kujundamine, tema huvide, võimete ja vajadustega arvestamine. Keele- ja kirjandusõpetus kujundab õpilase lugemisharjumusi, -oskusi ja -vilumust, seeläbi ka tema identiteeti ja maailmapilti.
2. Tegelemine väärtuskasvatusega. Keele- ja kirjandusõpetus kujundab õpilase esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, arendab tema mõtte- ja tundemaailma.
3. Suhtlemis- ja väljendusoskuse arendamine. Keele- ja kirjandusõpetus arendab õpilase sotsiaalseid ja kommunikatiivseid oskusi, suulist ja kirjalikku väljendusoskust.
4. (Kirjandus)tekstide sisu, väljenduse ja vormivõtete analüüsimine, tõlgendamine ja mõistmine. Keele- ja kirjandusõpetus aitab õpilasel mitmekülgsemalt ja sügavamalt tunda õppida (kirjandus)tekstide ehitust ja tähendust, mõista kujundlikku keelekasutust ja väärtustada sõna- ja tekstiloomet.
5. Loominguline eneseväljendamine. Keele- ja kirjandusõpetus arendab õpilase loovvõimeid ja loomingulist eneseväljendust nii suulises kui ka kirjalikus vormis eri laadis ja žanris tekstide kaudu.

6. Kultuuripärandi väärtustamine, keele- ja kirjandusteadmiste omandamine. Keele- ja kirjandusõpetus võimaldab tundma õppida rahvuskultuuri, aga ka teiste kultuuride pärandit ning omandada elulistes praktikates vajalikke keele- ja kirjandusteadmisi.

Keele- ja kirjandusõpetuse valdkondlikud üldpõhimõtted on järgmised:

- tegeletakse eluliste suhtlussituatsioonidega probleemipõhiselt ja kogemuslikult nii suulises kui ka kirjalikus vormis;
- loetakse ja käsitletakse eri tüüpi ja liiki tekste ea- ja jõukohasuse ning valikulisuse ja huvidele vastavuse põhimõttel;
- kujundatakse õpilase keeleteadlikkust, keeleressursside ja -allikate teadlikku kasutamise oskust;
- arendatakse ilukirjandustekstide vaba ja loovat analüüsi-, tõlgendamise- ja mõistmisoskust;
- arendatakse loovvõimeid verbaalse tekstiloome, sealhulgas omaloomingulise kirjutamise kaudu;
- tegeletakse tekstiloome ja -esitlusega digivahendite abil ja veebikeskkondades;
- kasutatakse keele- ja kirjandusõppe e-allikaid, näiteks tekstikorpusi, veebisõnaraamatuid, e-õpistsenaariume jm;
- rakendatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid, rakendatakse aktiivsust ja refleksiooni soodustavaid õpitegevusi;
- kujundatakse üldinimlikke, ühiskondlikke ja kultuurilisi väärtusi ning üld- ja valdkonnapädevusi õppesisu ning õpitulemuste kaudu;
- käsitletakse õppekava läbivaid teemasid ja lõimitakse keele- ja kirjandusõpetust nii teiste õppeainete kui ka eluliste valdkondadega.

4. Kõigi üldpädevuste saavutamine, konkreetsem lõiming, piirkondliku ning kooli eripära arvestamine ja kõigi õppekava läbivate teemade käsitlemine ainevaldkonnas

Ainevaldkonna kirjeldus ja valdkonnasisene lõiming

Põhikooli keele- ja kirjandusõpetust ühendab eesmärk tundma õppida, osata ja vallata loomulikku keelt, mis on mõtete ja tunnete vahendaja, kultuurilise, riikliku ja iseenda identiteedi kandja ning rahvuskultuuri vundament. Keeleoskus kõnes ja kirjas on inimese mõtlemis- ja tundevoime kujunemise, intellektuaalse arengu ja sotsialiseerumise alus. Eesti keele valdamine Eestis on hariduslik vajadus, mis on eduka ja jätkusuutliku õppimise eeldus kõikides õppeainetes.

Ainevaldkonna õppeainetes omandab õpilane keele- ja kirjandusteadmisi, arendab lugemis-, kirjutamis- ja suhtlusoskusi, et kasvada põhikooli lõpuks teadlikuks, aktiivseks ja vastutustundlikuks lugejaks, kirjutajaks ja suhtlejaks. Ainevaldkonna õppeained toetavad õpilase keele- ja kirjanduspädevuse kujunemist, identiteediloomet ning sotsiaalset ja kultuurilist arengut. Õpilane on võimeline eetilisi norme, olusid ja partnerit arvestades suhtlema, motiveeritult ja teadlikult õppima ja tegutsema.

1.–4. klassis arendatakse eesti keele õppes kõiki keeleõpetuse osaoskusi, esmajoones suhtlus-, lugemis- ja tekstilooimeoskust ning õigekeelsust eri tekstiliikide, sealhulgas ilukirjandustekstide lugemise, jutustamise ja kirjutamise kaudu. Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eri õppeained, mida seob tekstikeskne ja žanriteadlik käsitlusviis ning kõikide keeleõpetusoskuste mitmekülgne ja tasakaalustatud arendamine.

Eesti keele kui teise keele õpe lähtub Euroopa keeleõppe raamdokumendi ja selle lisade põhimõtetest ning nendes kirjeldatud keeleoskustasemetest. Eesmärk on õpilaste toimetulek eestikeelses ühiskonnas, sh suutlikkus jätkata õpinguid ja siseneda tööturule. Ainevaldkonnasisese lõimingu põhialus on tekstikeskne keele- ja kirjandusõpetus, kus tekstikäsitlus hõlmab erinevaid tekste ja tekstitoiminguid. Tekstide kaudu õppides täieneb õpilase tekstikogemus ning kujuneb žanri- ja kontekstitunnetus. Keeleõppe tekstivalikus on eeldatavalt esindatud erinevad autentset ühiskonnas toimimiseks vajalikud tekstitüübid ja -liigid, nii suulised kui ka kirjalikud tekstid, mis peegeldavad suhtlustavasid ja -olukordi.

Oskust tekste mõista ja luua arendatakse lõimitud aine- ja tekstiõpetuse kaudu, mis seotakse ortoloogia, grammatika ja leksika õpetamisega. Kirjandusõppes soodustatakse õpilase kirjandushuvi, arendatakse tema lugejavõimeid, mõtteja tundemaailma, kujundatakse eetilisi tõekspidamisi ja esteetilisi hoiakuid, vaadeldakse sõnakunsti poetikat ja kujundikeele olemust ning edendatakse väljendusoskust nii kõnes kui ka kirjas. Kirjandustekstide lugemise ja uurimise eesmärk on avardada õpilase kultuurikogemust, rikastada tema keeletunnetust, pakkuda inspiratsiooni ning toetada isiksuslikku arengut. Keele- ja kirjandusõpetusse lõimitakse audiovisuaalseid väljendusviise (pilt, film, video jm).

Pädevused

Kultuuri- ja väärtuspädevus

- suutlikkus hinnata inimsuhteid ning tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast;
- tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, loodusega, oma ja teiste maade ning rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdisaegse kultuuri sündmustega,
- väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt;
- hinnata üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, väärtustada inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust; teadvustada oma väärtushinnanguid

- Peab lugu oma perekonnast, klassist ja koolist;
- on viisakas, täidab lubadusi;
- teab, et kedagi ei tohi naeruvääristada, kiusata ega narrida;
- oskab kaaslast kuulata, teda tunnustada;
- teab oma rahvuslikku kuuluvust ning suhtub oma rahvusesse lugupidavalt;
- käitub loodust hoidvalt;

- austab oma kodupaika, kodumaad ja Eesti riiki, tunneb selle sümboleid ning täidab nendega seotuid käitumisreegleid;
- oskab ilu märgata ja hinnata; hindab loovust ning tunneb rõõmu liikumisest, loovast eneseväljendusest ja tegevusest.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus

- suutlikkus ennast teostada, toimida teadliku ja vastutustundliku kodanikuna ning toetada ühiskonna demokraatlikku arengut;
- teada ja järgida ühiskondlikke väärtusi ja norme;
- austada erinevate keskkondade reegleid ja ühiskondlikku mitmekesisust, religioonide ja rahvaste omapära;
- teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides;
- aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel.

- Oskab õppida üksi ning koos teistega, paaris ja rühmas;
- teab, kelle poole erinevate probleemidega pöörduda ning on valmis seda tegema;
- oskab ohtlikke olukordi vältida ja ohuolukorras abi kutsuda, oskab ohutult liigelda.

Enesemääratluspädevus

- suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi;
- järgida terveid eluviise;
- lahendada iseendaga, oma vaimse ja füüsilise tervisega seonduvaid ning inimsuhetes tekkivaid probleeme.

- Tahab õppida, tunneb rõõmu teadasaamisest ja oskamisest, oskab jaotada aega õppimise, harrastustegevuse, koduste kohustuste ning puhkamise vahel;
- oskab end häälestada ülesandega toimetulemisele ning oma tegevusi ülesannet täites mõtestada;
- oskab koostada päevakava ja seda järgida;
- hoiab puhtust ja korda, hoolitseb oma välimuse ja tervise eest ning tahab olla terve.

Õpipädevus

- suutlikkus organiseerida õpikeskkonda ja hankida õppimiseks vajaminevat teavet;
- planeerida õppimist ning seda plaani järgida; kasutada õpitud, sealhulgas õpioskusi ja -strateegiaid, erinevates kontekstides ning probleeme lahendades;
- analüüsida enda teadmisi ja oskusi, tugevusi ja nõrkusi ning selle põhjal edasiõppimise vajadust.

- Suudab tekstidest leida ja mõista seal sisalduvat teavet (sealhulgas andmeid, termineid, tegelasi, tegevusi, sündmusi ning nende aega ja kohta);
- oskab sihipäraselt vaadelda, erinevusi ja sarnasusi märgata ning kirjeldada;
- oskab esemeid ja nähtusi võrrelda, ühe-kahe tunnuse alusel rühmitada ning lihtsat plaani, tabelit, diagrammi ja kaarti lugeda.

Suhtluspädevus

- suutlikkus ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades olukordi ja suhtluspartnereid, oma seisukohti esitada ja põhjendada;
 - lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust;
 - kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili;
 - väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt.
- Suudab tekstidest leida ja mõista seal sisalduvat teavet ja suuliselt ja kirjalikult esitada;
 - mõistab ja kasutab õpitavas võõrkeeles igapäevaseid äraõpitatud väljendeid ja lihtsamaid fraase.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

- suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid, meetodeid koolis ja igapäevaelus;
 - suutlikkus kirjeldada ümbritsevat maailma loodusteaduslike mudelite ja mõõtmisvahendite abil ning teha tõendus põhiseid otsuseid;
 - mõista loodusteaduste ja tehnoloogia olulisust ja piiranguid;
 - kasutada uusi tehnoloogiaid eesmärgipäraselt.
- Arvutab ning oskab kasutada mõõtmiseks sobivaid abivahendeid ja mõõtühikuid erinevates eluvaldkondades eakohaseid ülesandeid lahendades.

Digipädevus

- suutlikkus kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvus ühiskonnas nii õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui ka kogukondades suheldes;
 - leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust;
 - osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel;
 - kasutada probleemi-lahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades;
 - olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti;
 - järgida digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus.
- Oskab kasutada lihtsamaid arvutiprogramme ning erinevaid infotehnoloogia vahendeid (nutitelefon, tahvel - ja lauaarvuti, robotika vahendeid.
 - leiab otsingumootori abil võtmesõnu kasutades õppetööks vajalikke teabeallikaid.
 - sirvib ja valib leitu hulgast sobivaid materjale.
 - oskab eakohastes õpikeskkondades orienteeruda ja neid kasutada (Opiq, Miksike, Taskutark, 10 Monkeys jm)
 - oskab kasutada e-kooli ja e-posti.
 - oskab kasutada nutiseadet fotode tegemiseks ja edastamiseks.
 - on teadlik digikeskkonna ohtudest ning oskab kaitsta oma privaatsust.

Läbivad teemad

Kultuuriline identiteet käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab oma kultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis ning suhtub lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse. Oluline on pakkuda õpilasele võimalusi osaleda oma kultuurikeskkonna tavades.

Väärtused ja kõlblus käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi, viisakusreegleid ja kõlbluspõhimõtteid. Järgib neid koolis ja väljaspool kooli. Ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Tervis ja ohutus käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele. Suunatakse õpilast leidma ja kasutama usaldusväärset terviseteadet ja abiteenuseid, omandama teadmisi ning oskusi ohu- ja kriisiolukordades tõhusalt käitumiseks. Kujundatakse õiget liikluskäitumist, järgimaks liikluses kehtivaid norme ning arvestamaks kaasliiklejaid.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks.

Keskkond ja jätkusuutlik areng käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab, kaitseb ja väärtustab keskkonda.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu ja tegema mõistlikke kutsevalikuid.

Teabekeskond käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes mõistab, millised seaduspärasused kehtivad suhtlemisel kodus, koolis, avalikus kohas ning sealjuures ka internetis.

Tehnoloogia ja innovatsioon käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Üldpädevuste ja läbivate teemade käsitlemine

Kultuuri- ja väärtuspädevus (läbiv teema kultuuriline identiteet; väärtused ja kõlblus)

- Aidata õpilastel jõuda mõistmiseni, et teatud tavad ja kombed on omased teatud kultuurile.
- Kujundada õpilastes meie kultuuriruumis üldiselt tunnustatud käitumisharjumusi ja toetada uudishimu uue ja erineva suhtes.

- Kooli põhiväärtused: õppetundide kavandamisel ja läbiviimisel ning suhtlemisel õpilaste, vanemate ja kolleegidega tuginetakse kooli põhiväärtustele. Kooli põhiväärtused on igapäevaselt nähtaval kõigis klassides ning erinevaid töövorme kasutades kavandab klassijuhataja igaaastaselt õpilastega nende läbiarutamise.
- Õpilased õpivad tundma iseennast.
- Aidata õpilastel omandada häid kombeid.
- Kujundada klassikollektiiv, kus peetakse oluliseks õiglust, ausust, hoolivust, sallivust, inimväärikust, lugupidamist enda ja teiste vastu, lubaduste pidamist ning rahvuslikkust.
- Päevakajalised sündmused või ühiskonnas ja maailmas esiplaanil olevad aktuaalsed küsimused: õpetaja ülesanne on õpilastele eakohaselt tundides läbi arutada päevakajalised sündmused või ühiskonnas ja maailmas esiplaanil olevad aktuaalsed küsimused. Arutelusid läbi viies peab õpetaja käsitlema mingi sündmuse, nähtuse või seisukoha erinevaid tahke, demonstreerides sallivuse aluseks olevat mõtteviisi: igal nähtusel on vähemalt kaks põhjendust, igal sündmusel on vähemalt kaks tõlgendust, igal seisukohal on vähemalt üks vastandseisukoht.
- Loomingu väärtustamine: koolis keskendutakse teiste loomingu väärtustamisele eelkõige õpilaste suutlikkuse kujundamise kaudu vältida plagiaati referaatide koostamisel. Korrektselt viitamissüsteemi kasutamist referaatide koostamisel jälgivad kõik õpetajad alates juba esimesest kooliastmest.
- Esteetiline keskkond ja ilumeele kujundamine: koolis kujundatakse õpilaste ilumeelt ühelt poolt koolis valitseva esteetilise keskkonna kaudu. Teisalt järgitakse põhimõtet: teistele esitatud kirjalik töö peab alati olema korrektselt ja esteetiliselt vormistatud.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus (läbiv tema tervis ja ohutus)

- Kujundada õpilastes tervislikke ja ohutuid ja turvalisi käitumisviise.
- Aidata õpilastel mõista ohu olemust ja selle tekkepõhjusi oma igapäevases keskkonnas.
- Kokkulepete sõlmimise ja kokkulepetest kinnipidamine: vastutustunde kujundamine toimub koolis eelkõige kokkulepete sõlmimise ja kokkulepetest kinnipidamise jälgimise teel. Kokkulepete saavutamine tähendab osapoolte arvestamist (selle mõistmist, kas kokkulepet on võimalik täita) ning kõigi osapoolte kokkuleppega nõustumist. Oluline roll on selle juures kõigi kooli töötajate asjakohasel suhtlemisel ja kannatlikkusel asju läbi rääkida ning järjekindlusel kokkulepetest kinnipidamist jälgida.
- Demokraatlik mõtteviis: demokraatliku mõtteviisi kujundamine õpilastes toimub igapäevase õppe- ja kasvatusprotsessi korralduse kaudu. Õppeprotsessi kavandamine peab olema avalik, st õpilased peavad õppeperioodi alguses teadma, mida õpitakse, millised on oodatavad õpitulemused, kuidas toimub hindamine ning millised on hindamiskriteeriumid. Kõik muutused õppeprotsessi käigus arutatakse õpilastega läbi. Hinnatakse ainult õpitulemusi ning tunnikontrollid ja kontrolltööd planeeritakse õpetaja töökavas ning ekooli kontrolltööde plaanis. Õpilasi käsitletakse õppeprotsessis partneritena, õpetajad võtavad õppeperioodi või õppeteema lõpus neilt tagasisidet õppeprotsessi läbiviimise kohta. Kehtestatud reeglite järgimisel peab õpetaja näitama õpilastele ise eeskujut. Õpilastelt ei ole eetilise nõuda reeglite täitmist, mida õpetaja ise ei täida.

- Koostööoskuste arendamine: eraldi tähelepanu pööratakse kõikides õppeainetes õpilaste koostööoskuste arendamisel meeskonnas töötamisel. Kui õpetaja on planeerinud õppemeetodina kasutada rühmatööd, siis peale selle läbiviimist järgneb peale rühmatöö tulemuste arutelu ka rühma kui meeskonna toimimise teemal ning tehakse järeldused edaspidiseks.

Enesemääratluspädevus (läbiv teema kodanikualgatus ja ettevõtlikkus)

- Rõhutada õpilastele koostöö ja ühiste otsuste tegemise olulisust ja kogemust.
- Tutvustada õpilastele kodukandi ettevõtteid, noortetühinguid ja teisi vabatahtlikke organisatsioone (Noored Kotkad, Kodutütred), milles õpilased saavad osaleda.
- Enesemääratlemine ja enesehindamine ja -analüüs: kõikides õppeainetes kasutatakse õpilaste enesehindamist, mille käigus õpilased õpivad määratlema enda tugevaid ja nõrku külgi ning kavandama parendustegevusi. Õpilastega läbiviidavate arenguveestlused põhinevad õpilaste eneseanalüüsil, mille aluseks on õpimapp. Õpimapp õppimise päevikuna sisaldab nii õppetöid kui ka tööde analüüsi ja tagasisidet õpetajalt ja kaasõpilastelt. Kõikidele õpilaste poolt koostatud kirjalikele töödele peab andma kirjalikku tagasisidet sooritus tugevuste ja nõrkuste kohta. Tagasisidet võib saada eelnevalt teada olevate kindlate kriteeriumide põhjal õpetajalt, kaaslastelt või ka eneseanalüüsi korras.

Õpipädevus (läbiv teema keskkond ja jätkusuutlik areng)

- Pöörata õpilaste tähelepanu kodu- ja kooliümbruse keskkonnaküsimustele.
- Funktsionaalne lugemisoskus: kõikides õppeainetes keskendutakse ühe olulisema õpipädevuse komponendi, funktsionaalset lugemisoskuste arendamisele. Eelkõige kujundatakse õpilastel oskusi leida informatsiooni teatmeteostest. Õpikut käsitletakse koolis ühe teatmeteoste liigina. Järgitakse põhimõtet, et kirjalikke kontrolltööde tegemisel kuni 80% juhtudest võivad õpilased kasutada õpikut õpetaja loal. Teiste abivahendite (arvuti, konspekt, töövihik, mobiiltelefon jt vahendid) kasutamise otsustab õpetaja või on see määratud tugimeetmena.
- Õpilase individuaalsuse arvestamine: õpiraskuste esinemisel koostatakse esmase õpiabimeetmena õpilase ja õpetaja koostöös õpilasele kirjalik individuaalne arenguplaan raskustest ülesaamiseks. Individuaalne arenguplaan on õpilase ja õpetaja vabatahtlik kokkulepe ja on suunatud õpetaja konsultatsioonijaga tulemusliukumaks ärakasutamiseks.

Suhtluspädevus

- Teatmeteoste ja sõnaraamatute kasutamine: koolis on võimalik kasutada sõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni. Õpetajad suunavad õpilasi neid järjekindlat kasutama.
- Esinemisoskuse arendamine: eraldi tähelepanu pööratakse õpilaste esinemisalase pädevuse kujundamisele. Järgitakse kahte peamist printsiipi: esinimine klassi ees on õpilasele vabatahtlik ja õpilane peab saama enne esinemist õpetaja poolset juhendamist ning peale esinemist personaalset tagasisidet. See, kas õpilased on valmis vabatahtlikult klassi ees esinema, sõltub eelkõige sellest, millise vaimse ja sotsiaalse keskkonna õpetaja on suutnud luua. Õpilasi ei tohi panna vastu nende tahtmist esinemissituatsiooni, vaid neid tuleb juhendada ja toetada nii, et nad on valmis ise esinema.

- Konstruktiivse tagasiside andmine: õpilastel kujundatakse oskused anda kaasõpilastele konstruktiivset kirjalikku ja suulist tagasisidet. Tagaside andmine toimub õpetaja juhendamise ja järgitakse konstruktiivse tagasiside andmise reegleid.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus

- Matemaatilised esitusviisid (tabelid, diagrammid, graafikud) kasutamine;
- Statistilised andmed ja nende kasutamine: kõikides ainetes pööratakse tähelepanu matemaatiliste esitusviiside (näiteks diagrammid) kasutamisele oma aines. Eraldi pööravad kõik õpetajad tähelepanu oma aine ja õpilaste vanusest tulenevalt statistiliste andmetöötluse erinevatele meetoditele.
- Tõendus põhiste otsuste tegemine mudelite ja mõõtmistulemuste abil: õpilasi suunatakse nägema ümbritsevat maailma, seda kirjeldama loodusteaduslike mudelite ja mõõtmisvahendite abil ning teha tõendus põhiseid otsuseid.
- Erinevate tehnoloogiate eesmärgipärane kasutamine: õpilasi õpetatakse kasutama erinevaid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt ning suunatakse hindama erinevate tehnoloogiate tõhusust.

Ettevõtlikuspädevus (läbiv teema elukestev õpe ja karjääri planeerimine)

- Kujundada õpilastes positiivset hoiakut õppimisele ning toetada esmaste õpioskuste omandamist.
- Õpilased õpivad tundma ennast ja lähiümbruse töömaailma.
- Teadmiste ja oskuste rakendamine õppes ja praktilistes tegevustes: tundides kasutatakse kogemusõppel põhinevaid aktiivõppe meetodeid, mis võimaldavad simuleeritud olukordades ennast proovile panna ja õpitut teadmisi ja oskusi rakendada.
- Tulemuste saavutamine meeskonnatöös: õppeprotsessis kavandatakse ühe aine piires kui ka õppeainetevahelisi projektipõhiseid õppemeetodeid, kus õpilased peavad meeskonnana saavutama tulemused.
- Tunniväliste ürituste kavandamine ja teostamine: tunnivälised üritused kavandatakse projektipõhisena, kuhu kaastakse õpilased ning järgitakse kõiki projektijuhtimise reegleid.

Digipädevus (läbiv teema teabekeskond; tehnoloogia ja innovatsioon)

- õpilased õpivad mõistma ning eristama olulisi teateid ebaolulistest.
- õpilased õpivad tundma infotehnoloogia kasutamise põhivõtteid.

Võimalusi valdkonnaüleseks lõiminguks, üldpädevuste arengu toetamiseks ja õppekava läbivate teemade käsitlemiseks

Keele ja kirjanduse valdkonna ained lõimuvad valdkonnaülevalt kõikide õppeainetega ja toetavad pädevuste saavutamist teistes ainevaldkondades. Keeleoskus loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks ja toimetulekuks nii isiklikus kui ka avalikus elus. Kõikide valdkondade õppeained arendavad omakorda keelekasutuse põhipädevusi: sõnavara tundmist ja rakendamist, tekstimõistmist ja -loomet, pädevust suuliselt ja kirjalikult suhelda. Valdkonnaüleline lõiming tähendab, et kõikides õppeainetes tuleb ainekirjaoskuse saavutamiseks tegeleda tekstitoimingutega, st eri liiki tekstidega, ning tähelepanu juhtida ortograafia- ja grammatikareeglite normipärasele rakendamisele. Õpilaste funktsionaalne ja kriitiline kirjaoskus kujuneb välja mitte üksnes eesti keele, vaid kõigi õppeainete õppimise

tulemusel, mis eeldab pidevat koostööd aineõpetajate vahel. Keele- ja kirjandusõpetuse eriosa on tõsta õpilaste keeleteadlikkust, st anda teadmisi keele kohta, mis tagab tõhusa suhtluspädevuse, arusaamise keele varieerumisest žanriti ning grammatikast kui tähendusloome vahendist.

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete kaudu kujundatakse ja arendatakse õpilastes kõiki riiklikus õppekavas kirjeldatud üldpädevusi ja läbivaid teemasid. Seejuures on väga oluline aineõpetajate süsteemne ja järjepidev koostöö kogu õpilase õppeaja vältel, kuid oluline roll on ka teistel tugivõrgustikel, sh kodusel toetusel ja lapsevanema vastutusel. Üldpädevusteni jõutakse eri allikatest teavet hankides ja seda kriitiliselt hinnates, eri liiki tekste lugedes, nende üle arutledes ja väideldes, erilaadseid tekste funktsionaalselt koostades ja kirjutades.

Üldpädevuste kujundamisel kasutatakse erinevaid koostöövorme, õppemeetodeid ja -keskkondi, sh digivahendeid ja -võtteid, veebi- ja e-õppekeskkondi, analüüsitakse ja lahendatakse elulisi probleemolukordi ja väärtuskonflikte, arvestatakse õpilaste isikupära ja andelaadi. Üldpädevuste saavutamist toetab valdkonnaüleselt õppeainete eesmärgipärane lõimimine teistesse valdkondadesse kuuluvate õppeainetega ning läbivate teemade õpilase jaoks tähenduslik käsitlemine.

Läbivad teemad toetavad õpilase suutlikkust oma teadmisi ja oskusi erinevates olukordades rakendada, väärtusnorme, -hoiakuid ja -hinnanguid kujundada ning võimaldavad luua ettekujutuse ühiskonna kui terviku arengust. Läbivad teemad kui ühiskonnas tähtsustatud aineteülesed valdkonnad on üld- ja valdkonnapädevuste, õppeainete ja ainevaldkondade vahelise lõimingu vahendiks, neid on oluline arvestada emakeele ja kirjanduse õppesisu ja õpitulemuste kavandamisel, kooli õppekava koostamisel ja koolikeskkonna kujundamisel. Läbivate teemade käsitlemist toetavad projekt- ja probleemõpe, uurimis- ja loovtegevused, lugemis-, kirjutamis- ja suhtlusesanded ning mitmekülgne info- ja digikirjaoskus.

Lõiming ja piirkondliku ning kooli eripära arvestamine

Kooli üks põhiväärtustest on LOOMINGULISUS - loome ja teostame uusi ideid. Ernst Enno etluskonkurss ja omaloomingukonkurss. Luuleprõmm. Koostöö Lasteraamatukoguga ja kohalike muuseumidega. Jaanus Kõuts Haapsalu Lasteraamatukogust tutvustab 7. klassi õpilastele lugemise olulisust ja noortekirjandust. Krista Kumberg tutvustab eesti kirjanduse päeval 8. klassi õpilastele värsket noortekirjandust. Eesti Vabariigi aastapäevale pühendatud kõnevõistlus. Eestiteemaline mälumäng. Sten Roosi muinasjutuvõistlus. Maakondlikul eesti keele olümpiaadil osalemine.

Kooli põhiväärtuseks on AVATUS - oleme empaatilised, tolerantsed, valmis dialoogiks ning otsime ja leiame lahendusi. Hoolimine - väärtustame, märkame ja tunnustame üksteist. Koostöö koolipsühholoogi ja eripedagoogidega ning Rajaleidjaga. Karjäärpäev.

Kooli põhiväärtusteks on ÕPIHUVI - oleme motiveeritud ennast arendama luues valmisoleku elukestvaks õppeks ja TÖÖKUS - oleme pühendunud ja anname endast parima vastavalt oma võimetele.

Teatrikülastused, kas Haapsalu kultuurimajas mõnd külalisetendust vaadates või väljasõiduna mõnda teise teatrisse. Uute kirjanduses väärtust omavate (anima)filmide vaatamine Haapsalu kultuurimajas.

Eriilmeliste ja erinevatest ajajärkudest pärit tekstide lugemine, kuulamine tunnis. Klassiväline lugemine. Raamatu ainetel valminud filmi, lavastuse/telelavastuse vaatamine (näiteks „Nimed marmortahvil“, „Seltsimees laps“, „Klass“, „Nullpunkt“, „Wikmani poisid“ jt).

Rahvakalendritähtpäevade väärtustamine. Eesti kirjanduse päeva ja emakeelepäeva tähistamine. Haapsaluga seotud keele- ja kirjandusnimeste kooli külla kutsumine. Ernst Enno konkursidest osavõtt. Luuleprõmmul osalemine. Jaanus Kõuts tutvustab Põhjamaade kirjanduse päeval nende kirjanike teoseid ning loeb ette katkendeid. Suuname õpilasi Haapsalu lasteraamatukogu ja Läänemaa raamatukogu üritustele. Külastame Iloni Imedemaad, Rannarootsi- ja Linnusemuuseumi. Kõnede kirjutamine ja esitamine. Ettevalmistus mälumänguks, teadmiste kogumine. Eesti kirjanduse päeval loevad 9. klassi õpilased 1.-4. klassi õpilastele enda eesti autori lemmikraamatuid.

9. klassis lõiming karjääriõpetuse tunniga - õpilane koostab CV, avalduse ja motivatsioonikirja. Erinevate elukutsete kirjeldamine, nende kohta info otsimine. Rollimängud (nt sisseastumisvestlus).

Õuetund, kus loodusnähtuste kirjeldamine on lõimitud keeletundi.

5. Ainevaldkondlikud hindamise erisused

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada seda teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks ja ennastjuhtiva õppija kujundamiseks. Hinnatakse õpitulemuste saavutatust, mis on kooskõlas õppesisu ja -tegevustega ning vastavuses ainealaste teadmiste, oskuste ja hoiakutega. Hoiakute hindamisel (nt mõistab, kujundab, tähtsustab, väärtustab) antakse õpilasele suunavaid ja toetavaid sõnalisi hinnanguid. Hinnatakse nii õppeprotsessi vältel kui ka õppeteema lõpus. Selleks rakendatakse nii diagnostilist, kujundavat kui ka kokkuvõtvat hindamist, mida väljendatakse nii sõnaliste hinnangute kui ka numbriliste hinnatena. Diagnostilise hindamise käigus selgitatakse välja õpilaste eelteadmiste ja oskuste tase, ainealased väärarusaamad ja spetsiifilised õpiraskused, et kavandada järgnevat õppimist ja õpetamist.

Õppeprotsessi käigus rakendatakse kujundavat hindamist, kus õpilane saab suulist ja kirjalikku tagasisidet oma õpitulemuste saavutamise taseme ning tugevate külgede ja arenguvõimaluste kohta. Kokkuvõttev hindamine toimub üldjuhul õppeperioodi või mahuka õppeteema lõpul, et kontrollida nii õppetöös püstitatud eesmärkide saavutamist kui ka riikliku õppekavaga sätestatud õpitulemuste saavutatust. Kokkuvõttev hinne võib kujuneda õppeperioodi jooksul toimunud hindamise tulemusena, seejuures arvestatakse, et hinnatel võib sõltuvalt töö mahust olla erinev kaal.

Alates esimesest kooliastmest kaasatakse õpilane hindamisprotsessi nii oma töö hindamisel kui ka kaasõpilaste tagasisidestamisel. Õpilasele on õppeprotsessi alguses teada, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ning millised on hindamise kriteeriumid. Õpilast suunatakse õppeprotsessi käigus oma õppimist ja püstitatud eesmärkide saavutamist analüüsima ja reflekteerima.

Eesti keele õppimisel I kooliastmes hinnatakse õpilase

- 1) suulist keelekasutust, s.o kõnelemist ja kuulamist,
- 2) lugemist, s.o lugemistehnikat, kirjandus- ja muude tekstide tutvustamist, analüüsi ja mõistmist,
- 3) kirjutamist, s.o kirjatehnikat, õigekirja ja tekstiloomet.

Eesti keele õppimisel II ja III kooliastmes hinnatakse õpilase

- 1) suulist ja kirjalikku suhtlust,
- 2) tekstide vastuvõttu, s.o analüüsi ja mõistmist,
- 3) tekstiloomet, s.o eri tüüpi ja liiki tekstide kirjutamist,
- 4) keeleteadmisi, s.o õigekeelsuse ja keelehoolde põhimõtete rakendamist ning keelevelikute teadvustamist.

Keeleõpetuses on suurem osakaal erinevate kirjalike tekstide hindamisel, sest kirjalik keel on peamine keeleoskuse näitaja. Õigekeelsust ja keeleteadlikke valikuid hinnatakse üldjuhul tekstiloomes osana tekstiliigi eripära ja kirjutamise eesmärgi kontekstis.

Eesti keeles hinnatakse peamiselt eri tüüpi ja liiki kirjalikke tekste.

I kooliastmes hinnatakse jutustavaid tekste, näiteks suulisi ja kirjalikke ümberjutustusi, kirjalikku jutustust pildi, pildiseeria või muu alusteksti põhjal, jutustusi enda elust.

II kooliastmes hinnatakse jutustavaid, kirjeldavaid ja põhjendavaid tekste, sealhulgas kirjalikku jutustust alusteksti põhjal, jutustavat kirjandit, arvustust. Teabetekstidest hinnatakse kirjeldust, iseloomustust, kokkuvõtteid, kultuuriainelisi lühiuurimusi, nende põhjal loodud esitlusi ja ettekandeid ning e-kirja kirjutamist. III kooliastmes hinnatakse ka arutlevat kirjandit, selle ülesehitust, vastavust teemale, asjakohaseid näiteid, võrdlemise, seoste loomise ja järelduste tegemise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud argumentide toel. Arutleva kirjandi puhul hinnatakse üldjuhul nelja aspekti: sisu, õigekirja, stiili ja sõnavara ning ülesehitust. Nii käsitsi kui ka arvutil kirjutatud arutleva kirjandi puhul võib hindamisel arvesse võtta ka vormistusnõudeid, milles on eelnevalt kokku lepitud. Arutleva kirjandi hindamine on õpetajalt aega ja süvenemist nõudev töö, mida kimbutab subjektiivsus. Soovitav on kirjutamisprotsessi eri etappides rakendada kujundavat hindamist, st anda suunavat tagasisidet. Kokkuvõtva hinde kõrvale peab õpetaja andma sõnalist tagasisidet, mis juhiks tähelepanu kirjandi õnnestumistele ja puudustele, ent ka jagaks ka soovitusi edaspidiseks kirjutamiseks.

III kooliastmes hinnatakse teabetekstidest kindlal eesmärgil kirjutatud ülevaateid ja kultuuriainelisi lühiuurimusi, nende põhjal loodud esitlusi ja ettekandeid ning avaliku suhtluse žanre, nagu näiteks avaldus. Peale selle hinnatakse oskust kirjutada levinumaid meediažanre. Tekstide hindamisel seatakse hindamiskriteeriumid, mis arvestavad tekstiliigile omaseid tunnuseid ja õpilase keelelist arengut. Hindamiskriteeriumid puudutavad tekstide sisu ja ülesehitust, konteksti sobivat lausestust ja sõnastust, õigekirja ja vormistust.

Kirjanduse õpitulemusi hinnatakse eesti keele õpitulemustest eraldi alates 5. klassist.

Kirjanduse hindamisel pole alati (nt loovülesannetes ja tekstitõlgendustes) võimalik täpselt määratleda teadmiste ja oskuste standardit, mistõttu on hindamise skaala võrdlsemisi paindlik. Hinnates omaloomingulisi töid, võib tunnustada idee ja teostuse originaalsust, iseseisvust, üldistavust või muud vaatenurka.

II ja III kooliastmes hinnatakse kirjanduse õppimisel

- 1) tervikteoste ja tekstikatkendite lugemist ja tutvustamist;
- 2) tekstide jutustamist ja esitamist;
- 3) kirjandustekstide analüüsi, tõlgendamist ja mõistmist;
- 4) omaloomingulisi töid;
- 5) kirjandusteadmisi (nt kirjandusmõistete ja kirjandusloolise konteksti tundmist).

Lugemisoskuse hindamisel 5.–6. klassis võib õpetaja anda eri tüüpi lugemisülesandeid, mis hõlmavad erinevaid lugemisstrateegiaid. Oluline on seada lugemistegevusele mitmekülgeid eesmärke (nt lugeda funktsionaalselt, selektiivselt, analüüsivalt, loovalt) ja varieerida lugemistekste lähtuvalt autorist, temaatikast, žanrist, ajastust, stiilist jne. Tunnisituatsioonis võib praktiseerida omaette lugemist (võimaldab trennida tähelepanu ja keskendumist), üksteisele ettelugemist (võimaldab hoida ühist lugemistempot, harjutada teksti esitamist), aga ka ülelugemist (võimaldab korduvat süvenevat lugemist, mis on vajalik teksti analüüsimiseks ja mõistmiseks). Kindlasti tuleb lugemise tõhustamiseks pakkuda ülesandeid nii enne lugemist, lugemise ajal kui ka pärast lugemist. Õpilastega tasub loetust vestelda, küsida nende lugemismuljeid ja -elamusi, pöörata tähelepanu lugemisel tekkinud raskustele või küsimustele.

Lugemisoskuse hindamisel 7.–9. klassis on eelduseks sobiva lugemisvara leidmine ja valitud teose läbilugemine. Raamatututvustuse ettevalmistamine on enamasti kodutöö, mida õpilane teostab pikema perioodi vältel. Ootuspärane on tutvustada loetud raamatut klassis suuliselt, kuid võimalik on ka sooritada kirjalik kodutöö. Raamatututvustuse vorm (kas suuline, kirjalik või kombineeritud) peab õpilasele eelnevalt teada olema, nii nagu ka hindamiskriteeriumid (nt käsitluse informatiivsus ja struktureeritus, analüüsi sisukus ja seostatus, arvamuste põhjendatus ja veenvus, väljenduslik selgus ja arusaadavus, lähenemisviisi isikupärasus). Hinnata võib eri formaate, näiteks slaidiettekannet, blogipostitust, raamatuarvustust, reklaampostrit või muus vormis ülesandeid, mis võimaldavad loetud raamatut tutvustada. Raamatututvustusele võivad tagasisidet anda ka kaasõpilased.

Õpilase tekstiesituse (nt luuletuse, proosapala, dialoogi) hindamisele peab eelneva piisaval määral harjutamist. Näiteks võivad õpilased väiksemates rühmades analüüsida hindamismudeli põhjal üksteise esitusi või võimaluse korral mõne õpilase esitust tunnis koos. Õpilase individuaalset esitust saab hinnata eelnevalt koostatud hindamismudel alusel õpetaja, aga seda võivad teha ka kaasõpilased. Klassikaaslase esituse kohta võivad õpilased kirjutada hindamismudeli põhjal ka lühikese kirjaliku analüüsi. Nad võivad kommenteerida, kuidas tekst oli esitatud, millised olid esituse tugevused ja arengukohtad jne. Esitust võib ka filmida ning seejärel saab õpilane koos õpetajaga analüüsides ka ise märgata oma esinemise tugevusi ja arengukohti.

Jutustamisoskuse hindamiseks võib kasutada erinevaid võimalusi. Õpilased võivad kas individuaalselt või rühmatööna analüüsida kellegi loo vastavust esitatud kriteeriumitele ning seejärel kirjutada oma loo (või esitada see suuliselt) ettenähtud kriteeriume järgides (nt loo jutustamine kas tekstilähedaselt, kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal). Kriteeriumid, sealhulgas hindamismudeli võib õpetaja koostada koos õpilastega. Õpilased võivad oma loo esitada kas individuaalselt või rühmatöö vormis ning kaasõpilastel on võimalus seda hinnata ja/või anda tagasisidet.

Tekstianalüüsist juhinduvate õpitulemuste saavutamiseks põhikooli II ja III kooliastmes peab õpetaja pakkuma õpilastele erilaadseid aktiivõppe tegevusi ja ülesandeid (nt vestlused, arutelud, rollimängud, esitlused), varieerima õppemeetodeid (nt paaris- ja rühmatööd) ja -vorme (nt suuline ja kirjalik). Tähtis on esitada õpilastele loetud teksti kohta eri tüüpi küsimusi, näiteks fakti- ehk mälu küsimusi, kus lugejalt küsitakse tekstisiseseid asjaolusid (nt tegelaste kirjeldused, sündmustiku seigad, olustiku detailid), oodatakse info vahendamist ja oma sõnadega ümberjutustamist (nt sisukokkuvõtted, kavapunktide koostamine ja selle põhjal jutustamine, tegelase iseloomustuse koostamine); analüüsi- ja tõlgendusküsimusi, kus lugejalt oodatakse tekstisisesest asjaoludest lähtuvalt põhjuse ja tagajärje seoste leidmist, järelduste tegemist, võrdlemist ja vastandamist (nt arutlevad vastused miks- ja kuidas-küsimustele); fantaasia- ja loovküsimusi, kus lugejalt eeldatakse kujutluslikku sisseelamist teosesse, sealhulgas sündmuste edasise käigu ja tegelaste tuleviku ennustamist, ent ka üldisemat loomingulist teemaarendust; rakenduslikke küsimusi, mis asetavad teose laiemasse elulisse konteksti ning aitavad lugejal näha kirjanduse ja tegelikkuse seoseid ning samastumisi; väärtus- ja hinnanguküsimusi, mis eeldavad lugejalt isiklikku kriitilist suhet kujutatud ainesega, valikute tegemist ja arvamuste kujundamist.

Kindlasti ei tohiks teosekäsitlus piirduda fakti- ehk mälu küsimustega, kuna sel juhul jääb tegelaste käitumise motiivide väljaselgitamine ning mõttevahetus eluliste küsimuste, väärtuste ja teksti sõnumi üle paratamatult tagaplaanile. Seetõttu tuleks hindamisel vältida klassikalist lugemiskontrolli (lugemistesti, lünkteksti), milles piirdatakse faktiküsimustega sisu detailide kohta (nt Mida tegid Villu ja Anna murakatega?), kuid välistatakse tekstisisesest tasandist analüüs või taandatakse õpilase enda tõlgendavad arvamused. Tegela käitumise motiivide mõistmine, nii nagu ka mõttevahetus eetiliste küsimuste, väärtuste ja teksti ideestiku üle jääb sel juhul paratamatult tagaplaanile. Lugemiskontrolli puhul on õpilasel raske kirjutada selgeid vastuseid spetsiifilistele faktiküsimustele, seepärast tuleb lugemiskontrollile eelistada arutlusele suunavaid analüüsi- ja tõlgendusküsimusi, millele vastates arendatakse aktiivset mõttevahetust eluliste probleemide, teksti väärtuste ja tähenduste üle, tuuakse teosest konkreetseid näiteid ja leitakse asjakohaseid tsitaate. Õpilastel on kasulik sõnastada loetud teksti kohta eri tüüpi küsimusi, mis algatavad arutelu, mille käigus negatiivseid hindeid ei saadagi.

Teoseanalüüsi puhul tasub kõrgemalt hinnata mõttekäigu iseseisvust, üldistavust, seostatust ja veenvust, plussiks on õpilase enda tähelepanekud loetud teksti kohta, näited ja tsitaadid teosest. Mõttearenduste puhul ei tasu hinnata maailmavaatelist erisusi (skaalal hea-halb), vaid arvamuste ja seisukohtade sügavust ja argumenteeritust. Väärtõlgenduste, kergekäeliste ja pealiskaudsete tõlgenduste puhul on parem jätta hinne panemata. Hinnata võib nii individuaal- kui ka rühmasooritisi.

Hinnata võib lühema ilukirjandusliku teksti, näiteks muinasjutu või novelli kava koostamist, järgides kavapunktide ühtsuse põhimõtet (kõik kavapunktid on sõnastatud kas lausetega või märksõnadega, aga mitte segamini). Samuti võib anda ülesande jutustada ümber proosapala kokku lepitud arvu sõnu kasutades, näiteks kaks kolmandikku vähem sõnu, kui oli loetud tekstis. Hinnates tuleks arvestada nii sõnade arvu kui olulise sisu edasi andmise kvaliteeti.

Omaloomingu hindamine on keeruline ja negatiivsetest hinnetest võiks siin pigem loobuda. Kindlaid piiranguid sisaldavate ülesannete puhul saab hinnata seda, kuidas neist on kinni peetud. Täiesti vabavormilise loomingu puhul on soovitatav õpilast tunnustada ja motiveerida – panna positiivne hinne mõne õnnestunud tekstiloome osa eest, näiteks värvika tegelaste kujutamise, vaimuka dialoogi, isikupärase sõnakasutuse, hästi arendatud süžee, läbimõeldud idee, lugema kutsuva alguslõigu või üllatava lõpu eest.

Selleks et õpilane pööraks teadlikult tähelepanu oma sõnavarale, võib omaloominguliste tööde puhul sõnakasutust eraldi hinnata. Kirjalikus töös võib eesmärgiks seada teatud hulga õpitud sõnade, väljendite ja fraseologismide kasutamise või näiteks mõne ülekasutatud sõna (olema-verbi) asendamise. Kirjandusteoste analüüsi puhul võib hinnata ka kirjandusmõistete õiget kasutamist.

Eesti keele ja kirjanduse õpitulemuste kontrolli ja hindamise vormid peavad olema mitmekesised. Need peavad hõlmama suulisi ja kirjalikke tegevusi, ühe- ja mitmeotstarbelisi sooritusi, nagu individuaalsed, paaris- ja rühmatööd, rakenduslikud testid ja harjutused, ainealased kontrolltööd, analüüsi- ja tõlgendusülesanded, lugemispäeviku pidamine ja õpimapi koostamine. Hindamiseks sobivad veel mitmesugused oskusi edendavad sooritusülesanded, nagu luule-, proosa- ja draamateksti esitamine, arutleva kirjandi kirjutamine, uurimis- või praktilise töö tegemine, projekti koostamine ja elluviimine, ettekande loomine ja esitlemine, avalik esinemine. Lugemiskontrollile, mis piirdub sisu meenutavate faktiküsimustega, tuleb eelistada arutlusele suunavaid analüüsi- ja tõlgendusküsimusi, mõttevahetust teksti väärtuste ja sõnumi üle.

6. Õppekorralduse erisused

Valdkondlikku õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üld- ja valdkonnapädevustest, kooliastme lõpuks taotletavatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning õpitulemustest ja kooli õppekavas sätestatud õppesisust, kooliastmete õppe ja kasvatus eesmärkidest ning lõimingust teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) arvestatakse didaktika nüüdisaegsete käsituste ja ainevaldkonnas toimunud arenguga, võetakse arvesse kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas;
- 3) toetatakse lõimingut valdkonna sees, õppeainete vahel ja õppekava läbivate teemadega, arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid;
- 4) rakendatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja tagasisidet soodustavaid õppetegevusi, kujundatakse õpiharjumusi ja -oskusi;
- 5) arvestatakse õpilaste eelteadmisi, huvisid, individuaalseid eripärasid ja -võimeid, kasutatakse diferentseeritud sisu ja sobivat pingutust nõudvaid ülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud ja õpilasele tähenduslikku käsitlust, reageeritakse õpiraskustele ning pakutakse õpiabi;
- 6) taotletakse mõõdukalt ja ühtlaselt jaotuvat õpikoormust, mis soodustab motivatsiooni ning jätab aega puhkuseks ja huvitegevuseks;
- 7) tegeldakse probleemikeskselt ja kogemusõhiselt eluliste nähtuste ja olukordadega, seostatakse oskusi igapäevaelu ja jätkuõpingutega.

7. Õppekeskkonna erisused

Kool koostöös aineõpetajatega korraldab keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpet:

- 1) viisil, kus luuakse üksteist austav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline, kiusamis- ja vägivallavaba õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu;
- 2) ruumis, kus saab kasutada digitehnoloogiat, -keskkondi ja -materjale, et arendada info-, meedia- ja digikirjaoskust;
- 3) ruumis, kus on võimalik liikumist eeldavateks tegevusteks inventari ümber paigutada (nt rühmatööd, õppemängud, draamaõppe ülesanded);
- 4) eesti keel teise keelena õppetunnis rühmades, mille soovitatav suurus on kuni 15 õpilast;
- 5) väljaspool kooliruumi, et rakendada õppimist toetavaid ja mitmekesistavaid õppevorme (nt projekt-, õues- ja reisiõpe) ja -tegevusi (nt õppekäik teatrisse, muuseumisse, raamatukokku, kohtumised kirjanike ja tõlkijatega, osavõtt olümpiaadidest ja konkurssidest, valdkondlikud teemapäevad ja -nädalad).

Pädevuste peamiste komponentide – teadmiste, oskuste ja hoiakute – kujundamisel on kandev roll õpetajal, kes loob sobiva õppekeskkonna ja toetab väärtuskasvatust, ning koolil, kus normide, väärtuste, rituaalide, sümbolite ja lugude kaudu edendatakse omanäolist koolikultuuri.